

RASPRAVA O KARAIZMU

Simon SZYSZMAN, *Le Karaïsme. Ses doctrines et son histoire. (Bibliotheca Karaitica. Series A. Vol. I.), Lausanne, L'Age d'Homme, 1980, in-8°, 247 str., 6 zemljopisnih nacrtanih karata, 24 snimke i kazala.*

Marin Tadin

Pisac je dobro poznat učenjacima po svojim brojnim radovima, pogotovo djelima i člancima o Hazarima i karaitima. U novom djelu S. Szyszman iznosi plodove dugogodišnjega proučavanja karaizma. Knjiga je podijeljena na četiri dijela:

Prvi dio (str. 17—54). Autor najprije razlaže o nauci, oblikovanju i razvoju karaizma, uspoređujući ga s drugim jednobožačkim vjerama, a u prvom redu s esenima kojih je povijest postala zanimljivijom poslije otkrića rukopisa u Qumrānu. Karaizam ispovijeda jednoga Boga, Stvoritelja svijeta, koji je Objavu povjerio Mojsiju i prorocima Staroga zavjeta. On vjeruje u dolazak Mesije Otkupitelja i uskrsnuće mrtvih na Sudnji dan, na kraju svijeta. Samo ime »karaizam« znači »čitanje« postojeće knjige, tj. Sv. pisma, ili »poziv« u karaitsku zajednicu. Svaki vjernik zasebno čita i proučava Sv. pismo da u njemu otkrije vjerske istine i pronađe pravila za ispravno vladanje u životu. Dakako, vjernik može uzeti u obzir mišljenje starijih učitelja, ali ta predaja nema nikakve snage zakona niti je pravi izvor vjerske spoznaje. Karaiti su dobili svoje ime u 8. stoljeću poslije Krista. Oni čuvaju baštinu starozavjetnih svećenika i proroka, a imaju više dodirnih, a i zajedničkih, točaka s esenima, pa se može reći da karaiti nastavljaju nauku esena kojih je nestalo: naziv same karaitske skupine (»puk koji jeca i uzdiše«, Ezek 12, 4 —radi prestupaka Božjih zakona), posebni način tumačenja Sv. pisma ('pečur'), dvokratna dnevna molitva, naslov »Učitelj Pravde« u molitvi, itd. Karaizam se odlikuje misionarskim duhom, tj. nastoji da druge narode upozna s biblijskom naukom i savjetima za čudoredni život i ispravno vjerovanje u jednoga Boga. Pisac nabraja više učenih karaita koji su se istakli nadarenošću i zaslužnim radom na raznim poljima.

Drugi dio (str. 57—98). Osnovana na početku kršćanskoga doba, esenska je zajednica bila raspršena i oslabljena poslije razorenja Jeruzalema (70. god. poslije Krista), ali je nije sasvim nestalo. Rijetke su male skupine ljubomorno čuvale načela Zajednice i prenosile ih na potomke. Stvarno pretvaranje esenizma u karaizam uslijedilo je u 8. stoljeću u Mezopotamiji, zaslugom Anana ben Davida, koji je preustrojenom pokretu dao snažan zamah. Taj se karaitski vođa preselio iz Mezopotamije u Jeruzalem i u njemu sagradio glasovito svetište, sjedište i središte cijele Zajednice. Pristaše su se karaizma brzo proširili po Siriji, Palestini, Bliskom Istoku, Perziji, Egiptu, Sjevernoj Africi, Španjolskoj, Srednjoj i Istočnoj Evropi, okolo Crnoga i Kaspijskoga mora, pogotovo po Krimu, gdje ga je prihvatio i hazarski vladar Bulan.

Treći dio (str. 101—135). Pisac govori o opadanju karaitske zajednice. Utjecaj evropske civilizacije i politike na istočne države, od konca 18. stoljeća do I. svjetskoga rata (1914—1918), bio je koban za karaitske zajednice, jer starješine nisu bili pripravnici na takav udarac. U Poljskoj (Lutzk, Halič), Litvi (Panevezys, Vilno, Troki), Rusiji (Krim) i Egiptu karaiti su odolijevali duže nego u drugim zemljama. Poslije I. svjetskog rata, najjača zajednica u Rusiji mnogo je oslabila, jer je sve prilagođuje općenitim promjenama u svijetu i društvu. Sami karaiti ne daju otpora niti odgajaju ljude koji bi bili kadri da znanstvenim radom istaknu, ojačaju i produže život Zajednice. U Rusiji su sve karaitske općine bile zatvorene oko 1930. god. Za vrijeme II. svjetskog rata neke su od njih bile ponovno dozvoljene, ali poslije su postepeno zabranjene. Posljednja se održala Eupatorija na Krimu koja je ukinuta 1959. god. U Poljskoj su neki karaiti preživjeli političke promjene, ali oni nemaju nikakvoga utjecaja na ostale karaita u svijetu. Ruski izbjeglice su se razišli diljem Evrope i u Parizu okupili u Zajednicu od nekih 300 članova. U Turskoj

su se svi karaiti Male Azije i Balkana ujedinili u Istambul, gdje i danas postoje. Hitt u Iraku je imao jednu karaitisku općinu, ali je i ona u posljednje vrijeme zabranjena. Poslije ukinuća Zajednice u Damasku, njezini su se članovi preselili ili u Kairo ili u Istambul. Danas još ostaju u Litvi Troki, u Egiptu Kairo i u Izraelu Jeruzalem. Židovi rabinske škole gledaju karaita prijekim okom, stvaraju im svakojake poteškoće i nastoje da ih pomalo privedu u svoje redove.

Četvrti dio (str. 139—176). Navode se suvremena djela o karaitima i izvori za njihovu povijest, dugu i burnu, premda su mnogi od njih promišljeno i zlonamjerno uništeni, da ih učenjaci ne bi mogli proučavati. Posebno su važni: 1) Zbirka A. Firkowicza, 2) Biblioteka i muzej karaitski u Eupatoriji, 3) Karaitski fondovi u bibliotekama na Zapadu, 4) Riznica Zajednice u Kairu ('Geniza'), 5) Baština karaitskih masoreta i 6) Državni arhivi u Lenjingradu, Odesi, Varšavi, Vilnu, Königsbergu i Rigi.

Na koncu pisac dodaje POGOVOR, Bibliografiju, Kazalo (imena, mjesta i predmeta), Kazalo biblijskih odlomaka, Popis zemljopisnih karata, Popis slika i Kazalo sadržaja čitave knjige.

Knjiga je pisana vještīm perom, jasnīm stilom, znanstvenim načinom rada, opravdanom odvažnošću i ljubavlju prema obrađenom predmetu, jer je očito da je karizam piscu drag i mio.

NOVE KNJIGE

Bernardin Škunca: ŠTOVANJE ISUSOVE MUKE NA OTOKU HVARU, Crkva u svijetu, biblioteka »Radovi« 5, Split, 1981.

U ovoj je studiji obrađena pučka pobožnost kroz stoljeća, u praksi i u književnom stvaralaštvu, u župskim zajednicama hvarske Crkve. Brojni prilozi, književni, arhivski i drugi dokumenti, svjedočanstvo su naše duhovne i kulturne baštine. Studijski stručno pisana, ova je knjiga istodobno namijenjena za široku publiku.

Cijena 300 din. Narudžbe prima: Uprava Crkve u svijetu, Zrinsko-frankopanska 14, 58000 Split.

Mile Vidović: NIKOLA BIJANKOVIĆ, SPLITSKI KANONIK I MAKARSKI BISKUP, Crkva u svijetu, biblioteka »Radovi« 6, Split, 1981.

ompletno kritičko izdanje o životu i radu sluge Božjega Nikole Bijankovića, velikog evangelizatora i promicatelja tridentinske obnove u južnim krajevima naše Domovine, u velikom dijelu Dalmacije i zapadne Hercegovine. Autor je na temelju novootkrivenih povijesnih dokumenata osvijetlio lik ovog sluge Božjega i zaslužne ličnosti iz naše crkvene povijesti.

Cijena 300 din. Narudžbe prima: Uprava Crkve u svijetu, Zrinsko-frankopanska 14, 58000 Split.

Josip Lončar: POPREČNE STEZE DUHA, uredio Željko Slonjšak, izdao Josip Lončar, Novska, 1980. Cijena 80 din. Narudžbe prima: Josip Lončar, Trg bratstva i jedinstva 13, 41330 Novska.

O. Franjo Carev: ZRNJE RIJEČI BOŽIJIH, propovijedi za nedjelje i blagdane, godina A, Služba Božja, Makarska, 1980. Cijena 200 din. Narudžbe: Služba Božja, Put žrtava fašizma 1, 58300 Makarska. Na istoj se adresi mogu naručiti propovijedi od istoga pisca za godine B i C. Tko naruči sve tri knjige ima uobičajeni popust.